O jazykokupčení aneb Limity popularizace kodifikace

On language simony, or the limits of popularizing codification

Michal ŠKRABAL | Ústav Českého národního korpusu FF UK

Ondřej DUFEK | Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK

Tchawou Tchuisseu, Karla – Straková, Sabina (2020): *100 perliček pro (ne)milovníky češtiny*. Praha: Euromedia Group, 155 s.

Tchawou Tchuisseu, Karla – Straková, Sabina (2021): *100 přešlapů pro (ne)milovníky češtiny*. Praha: Euromedia Group, 143 s.

Tchawou Tchuisseu, Karla – Straková, Sabina (2022): *E-maily a jejich (ne)pravidla*. Praha: Euromedia Group, 173 s.

Tchawou Tchuisseu, Karla – Straková, Sabina (2023): *100 přehmatů pro (ne)milovníky češtiny*. Praha: Euromedia Group, 151 s.

1 Úvod

V následujícím textu chceme věnovat pozornost popularizační knižní sérii *Červená propiska* (ČP), aktuálně čtyřdílné[1] (Tchawou Tchuisseu – Straková, 2020; 2021; 2022; 2023). Příruček popularizujících lingvistiku jako vědu s jejími výsledky nebo spíš jazyk jakožto předmět jejího zájmu je v posledních letech celá řada (namátkou: Kohoutová, 2019; Oliva – Rosák, 2020; Gramelová – Mattasová, 2022). Jsme přesvědčeni, že lingvisté by se o taková díla měli zajímat. Jsou sice psána obvykle nelingvisty a pro nelingvisty, ale jsou-li úspěšná, mají potenciálně nezanedbatelný vliv na to, jakou představu o jazyce a potažmo i lingvistice si buduje a udržuje laická veřejnost, tedy táž skupina, na niž cílí svou popularizaci i samotná lingvistika. Zmíněný tetraptych ČP vybíráme, protože podle našeho mínění nabízí nejdůkladnější uchopení lingvistických témat, nejsoustředěnější náhled za běžný horizont (nás) lingvistů.

Rádi bychom se na příkladu ČP z perspektivy současné lingvistiky zamysleli nad úlohou takovýchto aktivit zaměřených na jazyk a určených široké veřejnosti[2] – a speciální číslo Naší řeči o popularizaci je k tomu vhodným fórem. Zvláště nás zajímají následující aspekty: jaký zaujímají autorky postoj ke kodifikaci, normě a úzu, jaké komunikační strategie volí, jakých odborných poznatků z oblasti lingvistiky využívají a v neposlední řadě, jaký obraz o jazyce šíří a nabízejí svým čtenářům. Svým způsobem je ČP v našich očích fenoménem hodným pozoru a snažíme se k němu přistupovat nepředpojatě, s nezbytnou mírou empatie (vůči autorkám i jejich čtenářstvu). Jsou-li knihy ČP inzerovány mimo jiné jako „vytvořen[é] s láskou k češtině“, je ze stejné pozice, resp. se stejnou motivací psán i tento text. Nemá tedy být prvoplánovou evidencí nejfrapantnějších minel autorek, nejde nám o diskreditaci jejich přístupu, ale o pouhé vymezení se vůči němu.

---

[1] Do série pro naše účely nepočítáme tituly týchž autorek *Vyjmenovaná slova: Hravá cvičení* (2023), *Diář Červené propisky 2024* (2023), *Bláznivé rodičovství: Humorná siesta pro unavené rodiče* (2024) a *Cinky linky: S písmenky do školky* (2024).

[2] Nejsme v tomto ohledu zdaleka první, srov. už dříve (a to velmi trefně) článek J. Hoffmannové (2020), která ČP explicitně jmenuje, ale na paškál si bere zejména *Slova z pekla* A. Kohoutové: „Názory těchto popularizátorek jsou ovšem někdy poněkud kuriózní […].“ (ibid., s. 22) Ostatně s těmito problematickými formami popularizace se potýkají i jiné vědecké disciplíny, zvláště ty humanitní – srov. např. Čiháková (2023a; 2023b; 2023c).

Struktura našeho příspěvku je takováto: Nejprve popíšeme danou sérii v celku, dále se soustředíme na jednotlivé díly, přičemž detailněji analyzujeme pro ilustraci ten úvodní. Upozorníme na problematická místa, promarněné šance, ale i (nečetná) pozitiva. V závěru pak shrneme své výhrady vůči přístupu autorek a představíme vlastní pohled na danou problematiku.

2 Reflexe knižní série Červená propiska

První díl knižní série zastřešené značkou ČP (Tchawou Tchuisseu – Straková, 2020), „výtvor dvou nadšených korektorek […], které se při své práci neustále setkávají se stejnými chybami a perličkami“ (1/5),[3] vyšel v roce 2020; avšak ne zčistajasna, nýbrž podložen několikaletým (od r. 2018) působením obou autorek na internetu (blog *Červená propiska*, profil na Instagramu, Twitteru/X, Facebooku aj.), kde pravidelně provozovaly jazykovou „osvětu“. Kniha si i díky dostatečně početné fanouškovské obci získala potřebnou popularitu a publicitu,[4] umožňující vznik dalších dílů (Tchawou Tchuisseu – Straková, 2021; 2022; 2023). Vyšly četné rozhovory, kde autorky dále charakterizují svou roli v jazykovědném prostředí v duchu výše zmíněné citace;[5] dočasně přibyl i podcast s názvem *Čeština je láska*.[6] Autorky samotné nečekaný zájem o jejich aktivity údajně překvapil,[7] dokázaly z něj nicméně vytěžit maximum.

2.1 Díl první: *100 perliček pro (ne)milovníky češtiny*

Úvodní svazek tvoří stovka vybraných jazykových jevů, pro uživatele (potenciálně) problematických, převážně z pravopisné, okrajověji morfologické či lexikální roviny jazyka. Autorky se snaží vtipnou a hravou formou objasnit čtenářům „správné“ užívání daných výrazů, resp. to, co se slučuje s kodifikací spisovné normy, která byla platná v době publikování. K úzu se přihlíží minimálně, jen občas najdeme vyjádření jako „současná čeština upřednostňuje variantu s krátkou samohláskou“ (1/18) nebo „tato podoba je méně častá“ (1/19), s frekvencemi v jazykových korpusech se nepracuje, vychází se ze starších lexikografických zdrojů.[8] Nejčastěji zmiňovaným a vzývaným zdrojem se

---

[3] Kvůli četnosti citací z jednotlivých dílů série používáme tyto úsporné odkazy: prvním číslem je míněn konkrétní díl, po lomítku následuje číslo strany (nikoliv číslo „perličky“, tedy hesla/kapitoly v knize).

[4] Viz např. vystoupení obou autorek v DVTV (<https://video.aktualne.cz/dvtv/diktaty-na-instagramu-zajem-nas-prekvapil-cesi-se-zlepsuji-t/r~c5d6940acee511eba824ac1f6b220ee8/>; cit. 11. 10. 2024) či v pořadu ČT *Sama doma* (<https://www.ceskatelevize.cz/porady/1148499747-sama-doma/22056 2220600138/cast/802618/>; cit. 11. 10. 2024).

[5] Např. Lidovky.cz (<https://www.lidovky.cz/relax/cestina-pravopis-cervena-propiska-karla-tchawou-tchuisseu-sabina-strakova.A240412_112534_ln_magazin_lbor>; cit. 11. 10. 2024), iDNES.cz (<https://www.idnes.cz/kultura/literatura/100-perlicek-pro-ne-milovniky-cestiny-cervena-propiska.A200922_094153_literatura_ts>; cit. 11. 10. 2024) nebo ČRo: Host Lucie Výborné (<https://www.youtube.com/watch?v=slJnFIPYXqM>; cit. 11. 10. 2024).

[6] Třináct epizod publikovaných během roku 2020 (viz např. <https://talk.youradio.cz/porady/cestina-je-laska>; cit. 11. 10. 2024). Srov. závěrečnou větu z předmluvy k poslednímu dílu: „Čeština je zkrátka láska, chce to jen najít správného motivátora, jenž nemilovníky přetvoří v milovníky našeho krásného a bohatého jazyka.“ (4/6)

[7] „Kdo by to byl v roce 2018 řekl, že z nenápadného kamarádského projektu vznikne obří komunita milovníků češtiny.“ (4/5)

[8] „Nejčastěji nalezneme spojení jako: udělat kec maltou, jak uvádí SSJČ.“ (1/81) Ve více než pětimiliardovém korpusu SYN v12 však pofiderně znějící sousloví *kec maltou* nenajdeme ani jednou.

tak – vcelku logicky – stává Internetová jazyková příručka (IJP).[9] Pisatelky vycházejí z preskriptivního uvažování o jazyce, s nečetnými příklony k proskriptivismu.[10] To výmluvně dokreslují i emotikony (každému heslu/tématu dominuje v horní části stránky box s komentovanými variantami příslušného výrazu uvozenými pomocí emotikonů: rozverně se usmívající ☺ pro správnou variantu, mračící se ☹ pro nesprávnou), četné červené vykřičníky a v neposlední řadě i několikeré zařazení „diktátu“, onoho českého školního fetiše.

2.1.1 Kritické připomínky

Knihy ČP jsou plné jednotlivostí, s nimiž je těžké souhlasit. Vybíráme z nich několik takových, které dobře vystihují, v čem jsou tvrzení autorek problematická.

(1/30) „dorazte ☺ × doražte ☹ – Jediné správné zápisy jsou: DORAZ → DORAZME → DORAZTE. Bohužel se denně, především na internetu, setkáváme s chybným zápisem, a proto to může být velmi matoucí.“ Tomu, že kniha vlastní vinou zastarává víc, než by musela (v tomto případě od července 2024, kdy byly v IJP a Akademickém slovníku současné češtiny (ASSČ) zohledněny i tvary imperativu s měkčenou kořenovou souhláskou), se budeme věnovat v oddílu 3. Na tomto místě okomentujeme, že trvání výhradně na jedné variantě se projeví ve velmi uměle znějící příkladové větě, jejíž pravděpodobnost reálného užití odhadujeme někam k nule: „Brácho, doraz přesně ve dvě, nebudu na tebe čekat!“

Podobně „šustí papírem“ i četné jiné příkladové věty, jejichž užití si lze jen stěží představit v reálné komunikaci. Např. „proseji ☺ × prosiji ☹“ (1/52), vnímané jako hyperkorektní (nejpřirozeněji znějící varianta *proseju* kupodivu není vůbec zmíněna). Příkladová věta: „Mouku proseji na vál, na ni vyklepnu 3 vejce a zpracuji hladké těsto.“

(1/39) „e-shop ☺ × eshop ☹ – Tady bychom chtěly zdůraznit fakt, že spojovník tu musí být (na rozdíl od slova online), protože bez něj by nám vznikl nejen špatný zápis, ale také odlišná a nesprávná výslovnost. Se spojovníkem je výslovnost [ešop, išop], bez něj by byla [ešop].“ To je sice pouhá spekulace, ale i kdyby tomu tak nakrásně bylo, znamenalo by to reálně nějaký komunikační zádrhel či překážku ve vzájemném porozumění, troskotala by na výslovnosti iniciální hlásky tohoto slova naše komunikace? Proč tedy na předchozí straně autorky tolerují tvar *mail* (počeštěná podoba *mejl*/*mejlovat* je pro ně už však zjevně tabu)?

(1/56) „jako by ☺ × jakoby ☺ – Pokud napíšeme JAKO BY odděleně, chceme vyjádřit porovnání s hypotetickým dějem. Používáme zde slovesné tvary podmiňovacího způsobu. […] JAKOBY dohromady vyjadřuje jakési přirovnání či přibližnost.“ To sice není špatně, i když kontrastovat dva prostředky pomocí výrazů *porovnání* a *přirovnání* není nejnávodnější. Autorky pak dodávají: „Máme pro vás dvě pomůcky. Pokud si stále nejste jistí […], zkuste si to říct v jiné osobě → **Mluvil jsem, jako bych dusil smích**. Druhou pomůckou, kterou používáme, je zaměnit

[9] Její tvůrci ovšem v popularizaci postupují zcela jinak – o IJP se také opírají, ovšem pouze jako o jeden ze zdrojů při poznávání aktuální jazykové normy, spolu s korpusy a dalšími zdroji. Srov. Databázi jazykových dotazů (DJD) a příspěvky v rubrice *Zajímavé dotazy* na webu ÚJČ (které mimochodem občas iniciují aktualizaci informací uvedených v IJP, např. v případě hesel *šér* a *šéra* nebo *kardamom*).

[10] Viz statistika „benevolence“ autorek v prvním dílu: nejčastější je konstelace jedna podoba správná a jedna nesprávná (63 případů, a tedy i procent); následuje záměna slov, často paronym (23 %; např. *protežovat* × *protěžovat*, *křest* × *chřest* apod.), obě podoby správné (8 %); jedna podoba správná a více nesprávných (5 %); všechny podoby správné (1 %).

BY za KDYBY.“ První pomůcka je vcelku dobrá, druhá bohužel funguje zjednodušeně řečeno jen v Čechách, protože na Moravě se běžně říká *jak(o) kdyby* ve významu *jakoby*.

(1/70) „mimo jiné 😊 × mimojiné ☹ – V případě ‚mimo jiné‘ je psaní vždy zvlášť. Jedná se totiž o dva samostatné slovní druhy.“ O to přece vůbec nejde, tím se nic nevysvětluje. Vezměme např. výraz *za prvé*: zapsán zvlášť taky sestává ze dvou samostatných slovních druhů – předložky a (řekněme substantivizovaného) adjektiva. Líp by autorky udělaly, kdyby uvedly užití, v němž by dohromady psané **mimojiné* opravdu nedávalo smysl (např. *Mimo jiné neduhy trpěl především nadměrnou kučeravostí vlny*), to by bylo aspoň didaktické a podpořily by tím svou pozici. Srov. též blok o příslovečných spřežkách (1/87–90), kam by mimochodem mělo patřit i *mimo jiné*. To lze psát pouze zvlášť (podobně jako *na shledanou* (1/73)), zatímco jiné spřežky (*zničehonic*,[11] *doprava*) jen dohromady,[12] a ještě u jiných (*ob den* / *obden*, *na příklad* / *například*) si lze vybrat. Je to jeden z četných dokladů nepřemýšlivého, slepého lpění na kodifikaci bez špetky nadstavby formou vysvětlení, proč to tak vlastně je, jestli je to smysluplné, udržitelné, zda se to vyvíjí atp.

Takovéto přilnutí ke kodifikaci odkrývá těžko hájitelné nekonzistence. Postavme vedle sebe např. hesla „Valentýn 😊 × valentýn ☹“ (1/105) a „Silvestr 😊 × silvestr 😊“ (1/111). U obou autorky počítají jak s osobním jménem, tak s označením svátku/dne. Přesto je ani nenapadne pozastavit se nad tím, že IJP uvádí pro jedenatřicátý prosinec i malé *s*, zatímco pro čtrnáctý únor to zatím nikoho z autorského kolektivu nenapadlo s takovou naléhavostí, aby na prosazení malého *v* vynaložil dostatek energie.

Obdobně rozpačitý výklad je například u citoslovcí, „která zpravidla písemně zachycují nějaké zvuky, skřeky či melodie. Zapamatujme si, že jejich pravopis je občas velmi zvláštní a neřídí se vždy běžnými pravidly“ (1/124). Zatímco tedy je „správnou“ shledána pouze podoba „vrkú 😊, nikoliv už vrků ☹“, je tamtéž v odstavci rámovaném jako *Zajímavost* vedle (českého) zakokrhání *kykyryký* tolerována i varianta *kikiriki*. V čem se tato dvě onomatopoia vlastně liší? Nad tím se už autorky nezamýšlejí.

(1/81) „protežovat 😊 × protěžovat 😊 – Sloveso protěžovat existuje, ale ve významu stávat se těžkým dlouhým nesením.“ Pomineme-li jediné metajazykové užití v korpusu SYN v12 (Právo, 20. 11. 2000), není tvrzení autorek možno opřít o autentická data.[13]

(1/96) „shánět 😊 × schánět ☹ – Základní tvar je sehnat, nikoli sechnat, proto tam *ch* nepíšeme.“ Přestože didakticky viděno autorky míří rozumným směrem, s tím, že by *sehnat* bylo základním tvarem slovesa *shánět*, souhlasit nemůžeme. Uznejme však, že pro laické čtenáře je to lapsus nejspíš neškodný.

(1/125) „výjimka 😊 × vyjímka ☹ – Výjimka je výjimkou sama. Má to i ve významu – odchylka od pravidla. […] Základem je totiž sloveso vyjímat se [sic!, MŠ, OD], ale správný zápis

---

[11] „Ano, opravdu se zničehonic píše pouze dohromady.“ (1/88) To je samozřejmě tvrzení neudržitelné, existuje třeba užití *Z ničeho nic nevyrobí ani MacGyver*.

[12] I zde se však jedná jen o dobově podmíněnou grafémickou konvenci, proměnlivou v čase (dříve se spřežky typu *do prava*, *na levo* psávaly separátně. Srov. stále častěji se prosazující, a to i v redigovaných textech, zápis sekundární předložky *narozdíl od* (ten nakonec neušel ani pozornosti ČP; viz 2/57).

[13] Srov. Lipold (2024): „Redakční stanovisko Šuplíku: je podivné donekonečna bazírovat na tom, že správně je jedině ‚protežovat‘, protože slovo je odvozené z latinského *protegere* nebo francouzského *protéger*. A urputně odmítat hojně používané slovo *protěžovat* s háčkem nad e, kvůli tomu, že tu není souvis s protěží alpskou ani s těžítkem. No a? To musíme takhle konzervovat každé slovo cizího původu, čeština na ně nesmí ani sáhnout?“

podstatného jména je pouze výjimka.“ Realita je však barvitější, jak ukazuje náčrt analýzy Luboše a Vojtěcha Veselých (2022), kteří poznamenávají, že „a) nekodifikovaná podoba *vyjímka* není v úzu (a to ani ve spisovném úzu) vzácná, b) v některých kontextech se slovo *výjimka*/*vyjímka* dějovým jménům [která podle hypotézy autorů tendují ke krátkému prefixu a dlouhé kořenové samohlásce; MŠ a OD] významově blíží“ (ibid., s. 59–64).

2.1.2 Promeškané příležitosti

Řada výkladů skýtá příležitosti nabídnout čtenářům vysvětlení podstaty pojednávaného jevu, interpretaci možných příčin psaní označovaného autorkami za chybné, zkrátka vhled do jazykového chování lidí (a to i při zachování statické, preskriptivní jazykověideologické pozice). Tyto šance bohužel zůstávají většinou nevyužité.

(1/13) „antedatovat 😊 × antidatovat ☹“ – Škoda, že autorky neříkají, že prefix *ante-* je v češtině dost exkluzivní na rozdíl od *anti-*, a že možná proto lidé píšou *antidatovat*. Vysvětlen není ani význam obou prefixů.

(1/14) „bizarní 😊 × bizardní ☹“ – Stálo by aspoň za úvahu, proč asi lidé říkají a píšou *bizardní*. Dalo by se uvažovat o vlivu frekventovaných stejně zakončených adjektiv jako *standardní*, *absurdní* nebo *hazardní*? Nežádáme, aby autorky podobu *bizardní* obhajovaly, nápomocná by mohla být prostá slovotvorná analýza nebo nějaká didaktická „pomůcka“ využívající třeba už dost běžné (tudíž i evidované v ASSČ) substantivum *bizár*.

(1/41) „fobie 😊 × fóbie ☹“ – Nejenže IJP dnes uvádí „fobie, lze i fóbie“. Ale i kdyby to tak nebylo, nebylo by tvrzení „Fobie se ve spisovném jazyce píše krátce“ málo? Nabízí se přece zmínka o výslovnosti, případně o pravopisu přejatých slov (té je věnován zvláštní blok až ve 4. dílu).

(1/60) „kdo s koho 😊! × kdo z koho 😊! – Karla radí: Pamatujte si, že spojení ‚kdo s koho‘ se pojí se 4. pádem, nikoli s 2. pádem. Píšeme ho proto s předložkou s.“ Nechme stranou, že spojení samo se s žádným pádem nepojí a že jde o vazbu předložky uvnitř tohoto spojení. Předložka *s* je samozřejmě ve 4. pádě naprosto exkluzivní a archaická.[14] Škoda, že spoluautorka Karla jen upevňuje planou větu o pravidle, která je v takovémto podání pro čtenáře těžko navázatelná na autenticky osvojená jazyková pravidla.

(1/136) „zdali 😊 × zda-li ☹“ – Autorky uvádějí výrazy *smím-li*, *půjde-li*, *máš-li* (stranou nechme jejich tvrzení „Jedná se o tvary podmiňovacího způsobu“), ale pak už jen píšou, že *zdali* do této kategorie nepatří. Kdyby napsaly, že jde o spojku *-li* synonymní s *pokud*, *jestliže* apod., mohly udělat krok od pusté „poučky“ k pozvánce k porozumění. Takhle jen živí obraz češtiny jako zapeklité matérie plné výjimek.

2.1.3 Případy hodné ocenění

Neradi bychom budovali dojem, že v knihách ČP je všechno špatně. S povděkem je třeba vzít každý záblesk benevolence, např. v případě hesla (1/29) „data 😊 × datumu ☹“ – ovšemže pouze potud, kam sahá dosavadní tolerance IJP, DJD a ASSČ („zejména […] je-li třeba rozlišit data kalendářní (datumy) a data počítačová (data)“).

(1/54) „hysterický 😊 × histerický ☹“ – V tomto případě můžeme ocenit, že se jen neříká, že je druhá uvedená podoba špatně, ale nabízí se pravděpodobný zdroj případných omylů: „Mást

[14] Srov. *kdo s koho* : *kdo z koho* v SYN v12 5263krát : 741krát, tj. poměr 7,1 : 1; v ONLINE2_ARCHIVE 263krát : 94krát, tj. poměr 2,8 : 1.

nás může velmi podobné slovo historie, které se píše s měkkým i“, patřičný etymologický výklad, a dokonce i pravostranné kolokáty (*tón*, *hlas*, *žena*, *záchvat* ad.) na základě ČNK. Škoda jen, že korpusovými vhledy autorky ve svých publikacích tolik šetří.

(1/62) „křtu 😊 × křestu ☹“ – Kvitujeme, že když už autorky trvají na skloňování *křest – křtu* atd. (podle naší korpusové sondy je pořád dominantní i mimo význam křesťanského obřadu), chvályhodně kontextualizačně ho konfrontují s podobným, leč pravidelnějším substantivem *chřest*.

(1/54) „potenciální 😊 × potencionální 😊“ – Své výklady autorky opírají primárně o soudobé kodifikační záznamy, ale místy do textu prosvitnou i jejich přiznaně subjektivní preference: „[…] víme, že existuje i výraz potencionální, ale nějak nám nejde ‚do pusy‘“. Oceňujeme tedy aspoň upřímnost.

2.2 Díl třetí: *E-maily a jejich (ne)pravidla*

V podobném duchu jako první kniha se nese i díl druhý (Tchawou Tchuisseu – Straková, 2020), jenž je klasickým pokračováním úspěšné knihy; nepovažujeme tudíž za nutné se mu věnovat zvlášť.

Díl o psaní e-mailů (Tchawou Tchuisseu – Straková, 2021) z řady ČP vybočuje; neobsahuje totiž jednotlivé krátké výklady k dílčím výrazům, a tak logicky působí uceleněji, soudržněji. Velká část se netýká věcí jazykových, a co je v něm jazykové, je pramálo lingvistické. Autorky v něm netvrdí vesměs nic pohoršujícího a sem tam jim lze i souhlasně přikývnout. Omezíme se proto jen na pár poznámek.

Nepřekvapí např. tvrzení, že „[v] češtině oslovujeme formálně vždy jen v 5. pádě!“ (3/31). Buďme kooperativní a rozumějme mu nikoliv jako zprávě o stavu světa (protože pak by bylo jednoduše nepravdivé, někteří z nás, uživatelů češtiny, oslovujeme i v 1. pádě), nýbrž jako přikázání ve významu ‚měli bychom oslovovat‘. Zajímavější je, že příznakovost 1. pádu vykládají autorky typičností pro prostředí, jako je vojenské, policejní, vězeňské nebo školní (charakteristická interakcí nadřízených a podřízených rolí). Je to jeden z nemnoha případů, kdy se autorky vydávají za hranici své obvyklé pozice a pokoušejí se o interpretaci – a to si zasluhuje ocenění.

Nepřechýlená příjmení doporučují v oslovení nechávat nesklonná (*vážená paní Popelka*), ale upozorňují, že na to různí jazykovědci mají různé názory – to je opět nečekaně potěšující. Podobně jako doporučení používat v oslovení takové jméno, které uvádí ten, koho oslovujeme.

Zvláštní napětí mezi základní zastávanou – řekněme konzervativní – pozicí a vědomím reálné praxe se projevuje např. v části věnované zahajování e-mailů: „Používáte pozdrav ‚dobrý den‘? Pokud jste na výše uvedenou otázku odpověděli ano, tak zpozorněte. Vyvarujme se pozdravům [sic!, MŠ, OD] typu dobrý den, popřípadě zdravím. Jedná se o pozdravy užívané jen v hovorové formě jazyka nebo neformální korespondenci (například s dlouhodobým kolegou či klientem). Je pravdou, že dobrý den má ve formální korespondenci velmi silné tendence vytlačit klasické formální oslovení.“ (3/30) Co z toho plyne? Užívá se tedy např. *dobrý den* jen v neformální korespondenci, nebo už i ve formální? Jistě, výsledky výzkumu Hany Mžourkové a Kláry Dvořákové (2023) byly publikovány až po této knize, takže o postojích k tomuto a jiným pozdravům autorky nejspíš nemohly mít spolehlivé povědomí, ale jak jinak hodnotit trvání na dosavadních doporučeních navzdory vědomí měnící se normy než jako těžko udržitelné zavírání očí?

2.3 Díl čtvrtý: *100 přehmatů pro (ne)milovníky češtiny*

Zatím poslední díl opět čerpá ze stejného, osvědčeného mustru; přesto je tu patrná změna v přístupu autorek, určitý odstup od jejich působení, dokazovaný explicitně: „Jsme moc rády, že už nás nepovažujete za přísné puristky, které mlátí rákoskou přes prsty každého, kdo vyplodí nějakou

hrubku. Tak tomu totiž bylo na začátku a musíme se přiznat, že je dost skličující být zacyklené v tomto předsudku, ‚že korektorky mluví jen spisovně, chyby je naprosto iritují a nespisovnou češtinu by nejradši vymazaly'. I nespisovná čeština má v jazyce své místo, my totiž běžně mluvíme nespisovně (obecnou češtinou). Milujeme češtinu ve všech podobách, i když nás občas zatahá za uši, bereme to tak, že perličky, přešlapy i přehmaty jsou nedílnou součástí nejen jazyka, ale i života." (4/140, srov. 1/149)

V knize přibylo na interaktivnosti a infotainmentu,[15] ať už jde o četné kvízové otázky („Znáte význam slovního spojení horký brambor? A říká vám něco frazém přehazovat si něco jako horký brambor?"; 4/19) či snahu imitovat dialog se čtenářstvem („Propisky se ptají: Máte v okolí také takového toho člověka, který se snaží užívat ‚trendy' či cizojazyčné výrazy, akorát úplně ve špatném kontextu, či dokonce některá slova zaměňuje za podobně znějící? My ano, teď vám práskneme pár hlášek, které jsme zaslechly"; 4/62); hojně se tu objevují exkurzy do historie jazyka, etymologické výklady, mimojazykové zajímavosti („Tato houba je nejen chutná, ale má rovněž léčivé účinky. Výtažky z pýchavky pomáhají při žaludečních potížích, chudokrevnosti a kožních nemocech"; 4/74).

Rozšířila se sada emotikonů o smajlík s pootevřenými ústy a jazykem, ten má symbolizovat tvar hovorový, tj. patřící ještě do spisovné češtiny (ergo i autorkami tolerovaný), např. (4/90) „slupka 😋 × šlupka 😛". Bonusová kapitola je věnována výslovnosti některých českých i cizích slov.

3 Shrnutí a interpretace

3.1 Deklarované motivace a cíle

Autorky samy sebe charakterizují jako „dvě nadšené korektorky, dlouholeté kamarádky, čtenářky, milovnice češtiny", snažící se „napříč Českem šířit lásku k naší mateřštině, ke čtení a celkově v lidech vyvolat touhu učit se" (2/5). Motivuje je k tomu „[v]nitřní touha šířit své znalosti, pomoct lidem a hlavně láska k jazyku […]" (1/5), mimoto je cílem „zlepšit písemné projevy Čechů" (2/5). Píšou o zdokonalování se v češtině (2/5), touze nechybovat (1/zadní předsádka), o zvídavosti a hledání lásky k mateřštině (4/140), nelhostejnosti k ní (2/131); přirovnávají češtinu ke „svalu, který ochabne, když jej netrénujete", nazývajíce se „fitness influencerky" (1/5) atp.

Přiznejme, že jistý druh znalostí ČP skutečně šíří, ale pochybujeme, nakolik to považovat za pomoc lidem. Jsme přesvědčeni, že k tomu, aby setrvávali ve stereotypním a omezeném vnímání jazyka jako diktátu, lidé pomáhat nepotřebují, to jim beztak jde dobře samotným. Pomoci by podle našeho mínění potřebovali opačným směrem, ale to zjevně ambicí autorek není. Spokojují se snahami „českou gramatiku, pravopis, ale i literaturu podávat milou a nenásilnou[16] formou" (1/5); na rozdíl od svých předchůdců: „Myslíme si, že čeština se stala pro lidi naší i předchozí generace strašákem z toho důvodu, že se diktáty ve škole známkovaly přísně a v hodinách nebylo tolik času na hravá cvičení. Dnes nám píšou učitelé, že se jim daří žáky motivovat a že jim k tomu dopomáhají naše knihy." (4/6) – „Na základní škole nám tloukli do hlavy […]" (1/57), tvrdí autorky a patrně nevidí, že tlučou taky, jakkoliv „zábavnou formou".

---

[15] Podobně na infotainment sází při svém osobitém výkladu dějin české literatury 19. století např. Karolína Zoe Meixnerová, viz též pozn. 2.

[16] Namítáme, že s ohledem na všechna ta „pozor", „není povoleno" a červené vykřičníky je forma podání ze strany ČP naopak poněkud násilná a pramálo na tom mění všudypřítomní smajlíci.

„V žádném případě nechceme nikoho za chyby veřejně pranýřovat a odsuzovat," píšou dále autorky (1/5). Jenže tím, že určité prostředky a v důsledku i jejich uživatele jasně vykazují mimo bonton, přestože k tomu mnohdy není dobrý důvod, právě ono veřejné pranýřování a odsuzování umožňují. Udržují při životě ideologii, podle níž se to může, ba dokonce i má dělat. Takovýto přístup však bývá ideálním podhoubím pro radikalizaci do role grammar nazi (srov. Sherman – Švelch, 2015; Švelch – Sherman, 2018), což už je jev bezpochyby patologický.

Samotný předmět zájmu autorek, tedy naše společná (o inkluzivním plurálu viz též níže v odd. 3.2) mateřština, je pak charakterizována často a z rozličných úhlů pohledu: od vcelku věcného přes útrpné povzdechy („Jenže to by nebyla čeština, aby se nám i sem nevloudila výjimka, že?"; 3/67) až po sentimentální vyznání typu: „Čeština je zkrátka naše láska." (1/5) Co je to však za lásku, když si zkonstruujeme deformovaný obraz svého milovaného a milujeme ten obraz?

3.2 Styl a rétorika

Obraz jazyka předkládaný ČP je černobílý též v důsledku použitých rétorických prostředků. Mluví se tak např. o *chybném zápisu* (1/11), *špatných zápisech* (1/19), *nesprávném tvaru* (1/15), *velké chybě, která dokáže rozčílit nejen korektora* (1/20); hojně se používají obraty *ne/píšeme* (1/12; 1/24), *ne*/*oddělujeme* (1/23), *volíme jedině* (1/22), *v češtině můžeme použít* (1/17), *abychom nechybovali* (1/19), *zapomeňte na* (1/22), *slovo* […] *do spisovné češtiny nepatří* (1/14), *v češtině slovo* […] *není!* (1/46). Někdy autorky cítí potřebu přidat na kategoričnosti: *nikdy (opravdu NIKDY)* (1/20), *a podobné paskvily* (1/20), *a jiné podobné ohyzdnosti neexistují* (1/23). V pomyslných licitacích se svými čtenáři zůstávají neoblomnými: „Během Vánoc nám někteří sledující psali, zda se můžou psát vánoce s malým písmenem, když máme na mysli vánoční čas, a Vánoce s velkým písmenem, když míníme pouze 24. prosince. Odpověď je ne. Vždy a pouze velké písmeno." (1/110)

Text výkladů se, z našeho pohledu logicky a obhajitelně, opírá o kombinaci autorského plurálu (autorky) a 2. osoby plurálu (jejich čtenáři). Patrná je nicméně snaha tuto hranici narušovat, čtenářskou obec více začleňovat, vtáhnout ji do problematiky. Užívá se k tomu hojně (obzvláště ve 3. díle) specifický rétorický prostředek: etický dativ (*Opět nám to zdržuje celou komunikaci* (3/52); *Už samotné slovo vy**křič**ník nám „křič" obsahuje* (3/110); *Když nám tam vstoupí muž, řídí se to podle něj* (3/134)).

Můžeme v tom vidět snahu autorek o rovnocennou komunikaci se svými čtenáři, o to nevyvyšovat se nad laické uživatele jazyka, nestavět na odiv své odborné poznatky nabyté studiem vysoké školy.[17] Autorky tak rétoricky ruší distanci mezi sebou a čtenáři a budují inkluzivní skupinu „my", proti níž coby „oni", resp. „ona" stojí mýtická pravidla. Autorky pak plní roli věrozvěstek, které ostatním členům své skupiny zjevují jednotlivá přikázání.

[17] Rozdělení na odborníky a laiky, resp. bohemisty a nebohemisty, je ojedinělé: „V hranatých závorkách máte uvedenou výslovnost. My užíváme zjednodušený zápis výslovnosti, který je pro širokou veřejnost srozumitelnější. Na hodinách fonetiky a fonologie jsme se naučily fonetickou transkripci, tu by měli alespoň okrajově znát všichni bohemisté, jenže pro nebohemisty je bez náležitého výkladu celkem komplikovaná, proto vás s ní nebudeme zatěžovat." (4/131) Zároveň se však autorky neubránily na některých místech povýšeneckému tónu: „Existují tři typy lidí. Jedni spřahují všechna slova, která se jen trochu tváří, že by mohla být pospolu. Tím vznikají věty jako: ‚Šel jsem sním nakoupit a on neřekl ani nashledanou, když odcházel.' Ta druhá skupinka lidí naopak píše vše zvlášť, protože na spřežky ve škole pravděpodobně chyběli. ‚Jeď do prava a neber to tak z prudka.' Do poslední skupiny patří spřežkoví fajnšmekři, kteří znají i ‚libovky' jako kvečeru a zničehonic." (1/87)

Ze stylu publikace občas vzlíná sentiment naznačující zaujatý přístup autorek k věci. Snad nejčastější částicí je výraz *bohužel*: v 1. díle jsme ho zaznamenali mnohokrát, např. *bohužel se denně* […] *setkáváme s chybným zápisem* (1/30), obvykle v souvislosti s (údajnou) neexistencí nějakého slovního tvaru: *bohužel tvar hranolka zatím žádné příručky neuvádějí a není nikde kodifikován, přestože je hojně užíván* (1/46), *Tvar prosiji bohužel neexistuje* (1/52), *Bohužel nemůžeme libovolně spojovat/rozdělovat slova tak, aby měla stále stejný význam* (1/70) nebo *Slovo podpaždní bohužel neexistuje* (1/79). Svým způsobem je to slovo symptomatické pro celou knihu, ba sérii.

Občas se projevuje tendence k přístupu až blahosklonnému („Chodí nám týdně několik zpráv, která varianta je vlastně správně. Máme pro vás skvělou zprávu! Oba tvary jsou spisovné a libovolně zaměnitelné.“; 1/80), vždy se však takováto „velkorysost“ pohybuje v bezpečných mezích aktuální kodifikace.

3.3 Problém statického přístupu ke kodifikaci

Autorky za studia bohemistiky nabyly dovednost opravovat texty podle kodifikace a jaly se ji prezentovat (tu dovednost) a konzervovat (tu kodifikaci). To je ovšem ošemetné, neboť kodifikace se mimo jiné díky IJP a ASSČ zflexibilňuje. Názorně je to vidět na případu slova *kardamom* a jeho varianty *kardamon* (1/59). Uznejme, že v době publikování knihy česká kodifikace počítala pouze s podobou *kardamom*. Jenže co včera bylo, není si bytím jisto dnes. V průběžných konzultacích autorských kolektivů ASSČ a IJP v rámci ÚJČ vznikl podnět prověřit noremnost dosud nekodifikované varianty *kardamon*. Na jeho základě vznikl příspěvek do rubriky Zajímavé dotazy na webu ÚJČ[18] a ten analyticky potvrdil nemalou frekvenci užívání v relevantních textech, a potvrdil tedy podobu *kardamon* jako minoritní součást spisovné normy. Ještě v roce 2021 pak *kardamon* přibyl i do IJP.

Takových případů je v ČP více: „Nedávno jsme byly opravdu v šoku, když nám autokorekce v telefonu chtěla tento výraz [štrúdl; MŠ a OD] opravit na ‚štrůdl‘. […] Pamatujte, že výjimku v psaní ú/ů tvoří slova cizího původu, u těch zpravidla píšeme ú (ale: blůza).“ (1/113) A na konci rada vpravdě šalamounská: „Pokud si nejste jistí, zda u tohoto slova napsat ú, nebo ů, použijte raději spojení jablečný závin.“ (Varianta *štrůdl* byla do IJP přidána 27. 1. 2023.)

Dovolíme si neopomenout ještě provařené (profritované?) hranolky. Autorky píšou: „hranolek 😊 × hranolka ☹ – Chodíte do rychlého občerstvení na hamburger s hranolkama, nebo s hranolkami? Pokud jste odpověděli, že obojí je možné, tak se mýlíte (a nechali jste se od nás nachytat). V češtině totiž slovo hranolka není! Nevěříte? Ve spisovném jazyce je jediný správný tvar hranolek, který je rodu mužského neživotného. […] Odteď si objednávejte jen hamburger s hranolky.“ (1/46) Čtenář se skoro zdráhá smát se patrnému omylu v první větě, kde se nachytaly samy autorky – odhadujeme, že proti sobě chtěly postavit tvary [hamburger s] *hranolky* a *hranolkami*. Tvar *hranolkama* je totiž samozřejmě v reálné komunikaci v rychlých občerstveních pravděpodobně nejběžnější; objednávka „jeden hamburger s hranolky“ by byla adekvátní snad v případě cizince, který se učí češtinu ze špatné učebnice. (Varianta *hranolka* byla do IJP přidána 15. 2. 2023.)

Pranýřování výrazů jako *kardamon*, *štrůdl* či *hranolka* je tak z dnešního pohledu čirým anachronismem. V jiných případech, kdy kodifikátoři byli flexibilnější ještě před vydáním série ČP,

[18] Jeho precizovaná podoba byla publikována v knize *Kdo se zeptá, ten se dozví: Více než 250 odpovědí jazykové poradny* (Mžourková – Beneš, 2024, s. 242–243).

je tento posun k benevolentnějšímu přístupu v knihách zachycen. Např. „čúrat 😊 × čůrat 😊 × čurat 😊. Naše oblíbené slovo! Ne pro jeho význam, ale u tohoto slova nemusíte přemýšlet, zda napsat ů, ú nebo jen u. Možné jsou všechny varianty. Dřívější slovníky udávaly pouze čurat, současná čeština povoluje všechny tři možnosti, z nichž se čúrat užívá jen ojediněle.“[19] (1/14) Vidíme v tom další důkaz statičnosti, ustrnulosti stanovisek autorek; jejich knížky jsou (až dokonalým) řezem na časové ose ve smyslu ‚takto vypadala kodifikace češtiny na přelomu 10. a 20. let 21. století‘.

Šlo by namítnout, že autorky nemohly předvídat, že se kodifikace nedlouho po vydání knížky změní. Jenže tyto ilustrativní případy nasvěcují limity jejich přístupu. Nezamýšlet se nad reálným užíváním jazyka a jen donekonečna slepě reprodukovat s sebou nutně nese riziko hájení předpisu sice právě „platného“, ale zastaralého, neodpovídajícího aktuální realitě. A s čím chtějí být uživatelé jazyka v souladu? S kodifikací, nebo s reálnou normou? Čím v případě jejich nesouladu spíš komunikačně uspějí? Jsme skálopevně přesvědčeni, že ve většině takových případů (snad až na ty notoricky známé, tzv. „emblémy spisovnosti“ (M. Beneš, osobní sdělení)) je neadekvátní, normě neodpovídající kodifikace v komunikaci normou poražena.

Na druhou stranu chápeme, že sentiment typu „bohužel toto se v češtině nesmí“ může být výhodný – jednak to autorky se svými čtenáři jakoby myslí dobře: chtěly by, aby to, co čtenáři užívají, bylo povolené, ale to bohužel blokují ti nahoře, jednak to nemůžou prohrát, pokud se kodifikace změní a něco se povolí („máme pro vás dobrou zprávu!“). Potíž je v tom, že obraz „těch nahoře“ je mylný, jak dokazuje zflexibilňující se přístup ÚJČ.

Zdá se, že autorky berou kodifikaci jako Boha, peskujíce své věřící a ostrakizujíce bezvěrce. A věřící jim na to ochotně přistupují, a to až s flagelantskou rozkoší. „Myslela jsem si, že umím slušně česky. Ale kdepak! Desetkrát jsem se spletla, anebo si nebyla jistá. Dobré nejen pro studenty, ale i pro starší ročníky.“ (2/6) Ještě patetičtěji volá jeden z instagramových fanoušků ČP: „Tuto knihu do každé rodiny, prosím! Je to nutno pro každého Čecha. Děkuji Vám, dámy, děláte velkou službu českému jazyku.“ Autorky tak vlastně své publikum znejišťují, nabízejíce mu však zároveň odpustek v podobě svých příruček. Není však takovéto „jazykokupčení“ kontraproduktivní? Nejde nakonec o službu medvědí? Nevychází z jejich publikací současná kodifikace s pošramocenou pověstí? Je s podivem, že si mnozí čtenáři patrně nekladou otázku, proč zrovna to se smí, a toto už ne, když se jedná o analogické jevy; kdo o tom rozhoduje; proč se v lidech vytváří dojem provinilosti, méněcennosti za jejich neznalost, používání „nesprávných“ slov a tvarů atp.

4 Závěr

Nad celým naším rozborem by šlo mávnout rukou s tím, že co je nám do toho, co píšou o jazyce dvě korektorky a lektorky; nás má zajímat věda a její popularizace. Jenže pokud chceme mluvit k laickému publiku a ukazovat mu, jakých zjištění lingvistika dosahuje – a tím jednak vzdělávat, jednak posilovat její vědomí společenské relevance, potřebnosti atp. –, může se nám to dařit mnohem spíš, budeme-li vědět, jaké mentální obsahy, předpoklady, předsudky apod. na naše sdělení v myslích adresátů čekají. ČP je v tomto ohledu významným reprezentantem „alternativ[y] ke kodifikačním autoritám, které zaujímají deskriptivní a pluralitní přístup k užívání jazyka,[20] zatím-

[19] Srov. poznámka k heslu *čurat* v ASSČ i IJP: „Vedle krátké varianty, která byla ve slovnících dříve jako jediná uvedena, se používají i varianty dlouhé. Varianta *čúrat* se prosazuje na základě zvyklosti psát uprostřed slov *u* s kroužkem. Varianta *čúrat* se užívá jen ojediněle.“

[20] K takovémuto přístupu se ostatně hlásíme i my. Od toho se pak logicky odvíjí i naše pojetí popularizace:

co tyto profily se spíše orientují na ideologii jazykového standardu“ (Láznička, 2023, abstrakt; srov. též článek Michala a Heleny Lázničkových v tomto čísle na s. 181–200). A jde podle všeho o alternativu nemálo vlivnou. Prodané náklady se samozřejmě nezveřejňují, ale že se knihy ČP slušně prodávají, můžeme odhadnout mj. z toho, že série má už čtyři díly a dala vzniknout dalším publikacím z pera autorek (viz pozn. 1). Na Instagramu má ČP v červnu 2024 přes sto tisíc sledujících. To je na české poměry skutečně vysoké číslo, porovnáme-li ho s dalšími profily orientovanými na jazyk (např. Jazykovědma má tamtéž necelých jedenáct tisíc sledujících, Běžící češtinář třicet pět tisíc). Autorky se čas od času objevují v mediálních rozhovorech (viz pozn. 4), pořádají placené workshopy o e-mailové korespondenci, jsou nadále činné edičně. Všemi těmito kanály zprostředkovávají obraz jazyka a komunikace, jaký jsme ve své recenzi ukázali. Jsme přesvědčeni, že kdo usiluje o dobrou a úspěšnou popularizaci jazykovědy, potřebuje zaprvé být si toho obrazu a jeho síly vědom a zadruhé zvážit, jak s takovým obrazem jazyka a komunikace pracovat: na co kreativně navazovat, co negovat, k čemu nabízet alternativu apod.

LITERATURA

ASSČ: *Akademický slovník současné češtiny* [online] (2017–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 11. 10. 2024. <https://slovnikcestiny.cz>.

Čiháková, Barbora (2023a): Kterak vzděláváme mládež (I. Skautská pátrání po tom, jak u nás vládli komunisté Michala Klímy). *Bubínek Revolveru* [online], 11. 4. 2023. Cit. 11. 10. 2024. <https://www.bubinekrevolveru.cz/kterak-vzdelavame-mladez-i-skautska-patrani-po-tom-jak-u-nas-vladli-komuniste-michala-klimy>.

Čiháková, Barbora (2023b): Kterak vzděláváme mládež (II. Deklarace: všeobecná deklarace lidských práv v povídkách, ilustracích a rozhovorech editorů Zuzany Novikové a Andreje Novika a Václav Havel mocný bezmocný ve 20. století Martina Vopěnky). *Bubínek Revolveru* [online], 12. 4. 2023. Cit. 11. 10. 2024. <https://www.bubinekrevolveru.cz/kterak-vzdelavame-mladez-ii-deklarace-vseobecna-deklarace-lidskych-prav-v-povidkach-ilustracich>.

Čiháková, Barbora (2023c): Kterak vzděláváme mládež (III. Co vás v dějáku nenaučili Markéty Lukáškové a Průvodce literární hysterií 19. století Karolíny Zoe Meixnerové). *Bubínek Revolveru* [online], 13. 4. 2023. Cit. 11. 10. 2024. <https://www.bubinekrevolveru.cz/kterak-vzdelavame-mladez-iii-co-vas-v-dejaku-nenaucili-markety-lukaskove-pruvodce-literarni-hysterii>.

DJD: *Dotazy z jazykové poradny* [online] (2016–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Cit. 11. 10. 2024. <http://dotazy.ujc.cas.cz/>.

Gramelová, Lucie – Mattasová, Monika (2022): *Zavináče a piškoty: Do-it-yourself interaktivní zápisník pro jazykové nadšence*. Praha: Lucie Gramelová – Jazykový koutek.

Hoffmannová, Jana (2020): Mediální popularizace lingvistiky (a její styl). *Aktual'nyje problemy stilistiki* [online], 2020(6), s. 17–24. Cit. 11. 10. 2024. <https://d86c7489-86c0-4d81-945c-14c75c2ffd78.filesusr.com/ugd/a086c1_a758c3a6fccd4ad3b8796686c7ee3ee5.pdf>.

namísto omílání letitých tvrzení, že „něco nějak je – a hotovo“, věrně a neselektivně zprostředkovávat výsledky vědeckého výzkumu, a to s vědomím nevyhnutelného jazykového vývoje; nebát se přiznávat limity vědění i jinak problematizovat; nevyhýbat se nutně osobnímu postoji a hodnocení, pokud jsou transparentní a dobře vyargumentované.

IJP: *Internetová jazyková příručka* [online] (2008–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Cit. 11. 10. 2024. <http://prirucka.ujc.cas.cz/>.

Kohoutová, Alexandra (2019): *Slova z pekla*. Praha: Pointa.

Láznička, Helena (2023): *Jazykoví influenceři na českých sociálních sítích* [online; nepublikovaná diplomová práce]. Praha: Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy. Cit. 11. 10. 2024. <http://hdl.handle.net/20.500.11956/186060>.

Lipold, Jan (2024): Šuplík: Bez skurpulí si pleteme slova. A záleží na tom? *Seznam Zprávy* [online], 16. 6. 2024. Cit. 7. 7. 2024. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nazory-komentare-suplik-bez-skurpuli-si-pleteme-slova-a-zalezi-na-tom-254022>.

Mžourková, Hana – Dvořáková, Klára (2023): „Většina z nás používá prosté *Dobrý den*“: výzkum postojů ke kontaktovým formulím v současné české korespondenci. *Slovo a slovesnost*, 84(4), s. 273–302. <https://doi.org/10.58756/s3248472>.

Mžourková, Hana – Beneš, Martin (eds.) (2024): *Kdo se zeptá, ten se dozví: Více než 250 odpovědí jazykové poradny*. Praha: NLN.

Oliva, Karel – Rosák, Jan (2020): *Slovo nad zlato*. Praha: Radioservis.

Sherman, Tamah – Švelch, Jaroslav (2015): “Grammar Nazis never sleep”: Facebook humor and the management of standard written language. *Language Policy*, 14(4), s. 315–334. <https://doi.org/10.1007/s10993-014-9344-9>.

Švelch, Jaroslav – Sherman, Tamah (2018): “I see your garbage”: participatory practices and literacy privilege on “Grammar Nazi” Facebook pages in different sociolinguistic contexts. *New Media and Society*, 20(7), s. 2391–2410. <https://doi.org/10.1177/1461444817719087>.

Veselý, Luboš – Veselý, Vojtěch (2022): K mimoběžné polemice M. Beneše a O. Dufka Kodifikujme deskriptivně. *Korpus – gramatika – axiologie*, 25, s. 52–71.

Zajímavé dotazy [online] (2019–2024). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR. Cit. 11. 10. 2024. <https://ujc.cas.cz/cs/jazykova-poradna/zajimave-dotazy/>.

Michal Škrabal
Ústav Českého národního korpusu FF UK
Panská 890/7, 110 00 Praha 1
michal.skrabal@ff.cuni.cz

Ondřej Dufek
Ústav českého jazyka a teorie komunikace FF UK
náměstí Jana Palacha 1/2, 116 38 Praha 1
ondrej.dufek@ff.cuni.cz

Tento článek je volně přístupný na základě licence *Creative Commons Uveďte původ 4.0 Mezinárodní veřejná licence*.
This is an open access article under the terms of the *Creative Commons Attribution 4.0 International Public License*.